

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BACH301-OBE-2024-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	09-05-2024 09:00 CEST
Sluttdato:	23-05-2024 14:00 CEST
Eksamensform:	Bacheloroppgave - Bergen
Termin:	2024 VÅR
Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Flowkode:	203 BACH301 1 OBE 2024 VÅR
Intern sensor:	(Anonymisert)

Deltaker

Kandidatnr.:	376
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	10946
----------------------	-------

Egenerklæring *:

Ja

Jeg bekrefter at jeg har registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Ja

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	48
Andre medlemmer i gruppen:	257

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller

Nei

BACHELOROPPGAVE

«Man forstår jo seg som regel lettere på de man er mest lik selv» - en kvalitativ undersøkelse av hvordan det flerkulturelle og religiøse mangfoldet kan reflekteres i barnehagens daglige praksis og ved høytidsmarkeringer

«Usually, one tends to easier understand those you are most similar» - a qualitative study of how multicultural and religious diversity can be reflected in the daily practices and holiday celebrations in preschools

Kandidatnummer: 257 & 376

Barnehagelærerutdanning

Høgskulen på Vestlandet/ fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Veileder: Åse Nylenna Akslen

Innlevering 22.05.2024

Antall ord: 10 946

Vi bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Innholdsfortegnelse

Abstract	3
1 Innledning	4
1.1 Valg av tema og problemstilling.....	4
1.2 Avgrensning og oppbygning av oppgaven.....	5
1.3 Begrepsavklaring	5
2. Teoretisk kapittel.....	6
2.1 Rammeplanen og lov om barnehagen.....	6
2.2 Synliggjøring av kulturelt og religiøst mangfold i barnehagen.....	7
2.3 Høytidsmarkering i barnehagen	8
2.4 Tverrkulturell kompetanse	9
2.5 Hvordan møte mennesker med en annen kulturell bakgrunn enn din egen?	10
2.6 Problemorientert eller ressursorientert tilnærming	10
2.7 Foreldresamarbeid	11
2.8 En tidligere spørreundersøkelse	12
2.9 Oppsummering.....	12
3 Metode	13
3.1 Valg av metode.....	13
3.2 Det kvalitative intervjuet.....	13
3.3 Pilotstudien	15
3.4 Valg av informanter.....	15
3.5 Behandling av datamaterialet.....	16
3.6 Forskningsetikk.....	16
3.7 Metodekritikk	17
4 Funn.....	19
4.1 Flerkulturell barnehage eller ikke?	19
4.2 Synliggjøring av flerkulturelt og religiøst mangfold i barnehagen	19

<i>4.3 Tilnærming til flerkulturelt og religiøst mangfold i barnehagen</i>	22
<i>4.4 Personalets kompetanse og holdninger</i>	23
<i>4.5 Foreldresamarbeid</i>	23
<i>4.6 Oppsummering</i>	24
5 Drøfting	25
<i>5.1 Synliggjøring av flerkulturelt og religiøst mangfold</i>	25
<i>5.2 Høytidsmarkering</i>	26
<i>5.3 Kompetanse og holdninger</i>	28
<i>5.4 Foreldresamarbeid</i>	31
6 Avslutning	33
7 Litteraturliste	34
8 Vedlegg 1: Informasjonsskriv	37
9 Vedlegg 2: Samtykkeskjema for intervju	38
10 Vedlegg 3: Intervjuguide	39
11 Vedlegg 4: Årsplan	41

Abstract

Norway's increasing global integration has resulted in a more culturally and religiously diverse society (Gjervan et al., 2012, p. 9). According to the latest statistics from Statistisk sentralbyrå (2024), there are currently 931 081 immigrants residing in Norway, with 221 459 being Norwegian-born to immigrant parents. This demographic shift has led to a growing number of children with diverse backgrounds, necessitating a deeper understanding of multiculturalism in preschools.

Recognizing the importance of this as Gjervan et al. (2012) advocate for an enhanced understanding of multicultural pedagogy, emphasizing that a lack of such understanding can potentially marginalize children from minority backgrounds. They argue that acquiring this knowledge is crucial for effectively accommodating the diverse needs of all children and their parents (p. 71-72)

In the context of early childhood education, effective cooperation with multicultural parents is also highlighted as a valuable source. This qualitative study aims to explore how preschools reflect the diversity in daily practices and holiday celebrations. Through interviews, we investigate the following question: "How is the multicultural and religious diversity reflected in the preschools' daily practices, and holiday celebrations?"

Our findings indicate that there is a lack of knowledge about reflecting the diversity in daily practices and physical environment, coupled with a lack of cooperation with multicultural parents. These insights underscore the importance of ongoing professional development and enhanced collaboration with parents from diverse backgrounds to effectively address the complexities of cultural diversity in early childhood education settings.

1 Innledning

Denne oppgaven vil ta for seg hvordan et utvalg barnehager jobber med synliggjøring av kulturelt og religiøst mangfold, samt høytidsmarkering i barnehagen. Oppgaven kaster lys over hvordan de utvalgte barnehagene jobber med dette i dag, samt ulike forbedringsområder.

Ifølge statistisk sentralbyrå ble det i 2024 målt til at det finnes 931 081 innvandrere i Norge som utgjør 16,8% av den totale befolkningen. Det ble også målt at det finnes 221 459 norskfødte med innvandrerbakgrunn som utgjør 4% av totalbefolkningen (Statistisk sentralbyrå, 2024). Om en ser ti år tilbake i tid var det 633 109 innvandrere i Norge og 126 077 norskfødte med innvandrerbakgrunn. Med disse tallene kan en se at det norske samfunnet har blitt mye mer mangfoldig og flerkulturelt, og alt tyder på at det vil fortsette. I 2023 førte statistisk sentralbyrå statistikk på at 62,6% av den norske befolkningen er medlem i Den norske kirke. Dette vil si at 37,4% av den norske befolkningen er ikke medlem i den norske kirke (Statistisk sentralbyrå, 2023). Globaliseringsprosesser har ført til at menneskene som bor i Norge har forskjellige språklig, kulturell og religiøs bakgrunn (Gjervan et al., 2012, s. 9).

1.1 Valg av tema og problemstilling

Vi har valgt å fokusere bacheloroppgaven vår på temaet flerkulturelt og religiøst mangfold i barnehagen, og problemstillingen vår er "**Hvordan kan det flerkulturelle og religiøse mangfoldet reflekteres i barnehagehverdagen og ved høytidsmarkeringer**".

Vi kan ta for oss prosentandelen fra statistisk sentralbyrå og se at samfunnet vårt stadig blir mer mangfoldig. Barnehagen vil spille en viktig rolle for barns utvikling ettersom de tilbringer store deler av hverdagen sin i barnehagen, særlig for barn med minoritetsbakgrunn. En velorganisert og inkluderende bakgrunn vil være grunnleggende for å gi barna i barnehagen en solid start ved å blant annet fremme språkutvikling, kulturell identitet, samt sosial og faglig utvikling.

Vi har valgt temaet og problemstillingen med utgangspunkt i våre egne barndomsopplevelser, yrkeserfaringer og fra praksis gjennom barnehagelærerstudiet. Gjennom våre erfaringer har vi kontinuerlig observert at flere barnehager legger vekt på flerkulturell pedagogikk og praksis i barnehagehverdagen. Samtidig har vi også opplevd at noen barnehager finner dette temaet

både utfordrende og til tider tabubelagt. Skyldes dette mangel på kompetanse innenfor rammeplanens fagområde etikk, religion og filosofi blant barnehageansatte? Med blant annet disse erfaringene har både temaet og problemstillingen blitt mer interessant og viktig for oss.

1.2 Avgrensning og oppbygning av oppgaven

Barnehagen er et mangfoldig miljø hvor barn fra ulike kulturelle bakgrunner samles. Vi ønsker å fremme viktigheten av bevissthet rundt en flerkulturell pedagogikk og høytidsmarkering, noe som kan bidra til blant annet de ansattes kompetanseutvikling, kulturell sensitivitet, bedre foreldresamarbeid, inkludering og pedagogisk utvikling.

Vi er interessert og nysgjerrige på hvordan de utvalgte barnehagene synliggjør kulturelt og religiøst mangfold, og i hvilken grad de markerer høytidene i barnehagen. Vi har derfor intervjuet barnehagelærere som har erfaring innenfor dette. Oppgaven er delt inn i seks ulike kapitler med underoverskrifter.

1.3 Begrepsavklaring

Vi definerer flerkulturelt og religiøst mangfold som noe som beskriver mennesker med bakgrunn i ulike språk, kulturer og religioner. Mangfold handler om ulikhet (Gjervan et al., 2012, s. 26).

Høytidsmarkering i barnehagen er en pedagogisk aktivitet hvor barn lærer om egen og hverandres religions- og livssynsbakgrunn (Thoresen & Winje, 2017, s. 131).

2. Teoretisk kapittel

Det teoretiske kapittelet innledes med forskrifter og lovverk for barnehagen. Videre vil vi fremheve særlig relevant litteratur fra Gjervan et al. (2012) sin bok, *“Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen”* om synliggjøring av kulturelt og religiøst mangfold i barnehagen, samt annen litteratur og tidligere studier innen feltet.

2.1 Rammeplanen og lov om barnehagen

Barnehagen er en samfunnsinstitusjon uavhengig av om den er offentlig eller privat eid og drevet. Barnehageloven gjelder alle barnehager, og som samfunnsinstitusjon reguleres barnehagens virksomhet av lov og forskrifter. Både barnehageeier og de ansatte i barnehagen er forpliktet til å drive barnehagens virksomhet i samsvar med barnehageloven og forskriften (Thoresen & Winje, 2017, s. 32).

I rammeplanen for barnehagen under fagområdet etikk, religion og filosofi står det slik: “Barnehagen skal la barna få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levesett” (Kunnskapsdepartementet, 2018, s. 54- 55).

I lov om barnehagen står det at:

“Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene” (Barnehageloven §1 formål).

TFoU gjorde i 2018 en undersøkelse på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. I denne undersøkelsen stilte de barnehagestyrere i Norge spørsmål ved arbeidsinnsats på de ulike fagområdene i rammeplanen. I denne undersøkelsen kan man se at fagområdet etikk, religion og filosofi ligger nederst på fagområder barnehagen jobber ganske mye med og er dermed prioritert lavest. I 2018 svarte 14% av barnehagestyrerne at de arbeidet lite med fagområdet, 56% svarte at de jobber noe med det, 27% svarte at de jobbet mye med det og til slutt 3% som ikke svarte (Fagerholt et al., 2019, s. 18).

2.2 Synliggjøring av kulturelt og religiøst mangfold i barnehagen

Det norske samfunnet består av majoritetsbefolkningen, urfolk, nasjonale minoriteter og minoriteter med innvandrerbakgrunn (Aarre & Blom, 2022, s. 101). Som tidligere nevnt i innledningen kan vi se på statistisk sentralbyrå sine statistikker at det norske samfunn blir mer og mer flerkulturelt. Dette vil altså si at barnehagen også blir mer og mer flerkulturell. Tidligere har det norske samfunnet blitt sett på som en enhetlig helhet hvor nye borgere skal veves inn. I dag inkluderes alle i Norge i det flerkulturelle samfunnet og det finnes mange måter å være norsk på (Hidle, 2017, s. 69).

Barnehagen og skolen er vesentlige som “samfunnets lim” og er en viktig møteplass i et flerkulturelt samfunn, samt et sentralt middel i norsk integreringspolitikk (Aarre & Blom, 2022, s. 118). Integrering vil si at mennesker med forskjellig bakgrunn danner en sosial enhet. Integrering sett i sammenheng med barnehage handler om at foreldrene og barna danner kjennskap til hverandre og utvikler et fellesskap hvor alle kan bidra og være verdifulle i fellesskapet. Dette bidrar til medborgerskap i samfunnet (Hidle, 2017, s. 68- 69). Bergersen sier at “I overgangen fra førskolelærerutdanning til barnehagelærerutdanning i 2014 fikk utdanningen sterkere fokus på kulturelt mangfold, danning og kompetanse til å bli kritisk reflekterende barnehagelærere for å kunne håndtere en mangfoldig barnehagehverdag i nåtid og framtid” (Bergersen, 2017, s. 13). Dette har trolig hatt innvirkning på den pedagogiske praksisen i barnehagen.

Norske barnehager har tatt utgangspunkt i en monokulturell pedagogisk teori og forankring. Her menes det at pedagogikken har tatt utgangspunkt i norske tradisjoner, språk og kultur, mens det flerkulturelle har kommet som et midlertidig tillegg. Flerkulturell pedagogisk tenkning og praksis tar utgangspunkt i barnas språklige, kulturelle og religiøse mangfold og dette mangfoldet verdsettes (Gjervan et al., 2012, s. 66- 67). Det som kjennetegner flerkulturell pedagogikk er at kulturelt og religiøst mangfold blir synlig i det daglige, og ikke bare ved eksotiske høytidsmarkeringer. Leker, bøker, musikk, mat og bilder kan være ting som fremmer barns identitetsbekreftelse. Gjervan et al. sier at “Det at ulike barn finner gjenkjennelse i barnehagens leker og utstyr er viktig for barnas selvbylde og identitetsdanning” (Gjervan et al., 2012, s. 68). Hvis det bare finnes dukker eller bilder av mennesker med hvit hud, blå øyne og gult hår i en barnehage, gir dette liten mulighet for å

finne identitetsbekreftelse for barn med andre utseendemessige trekk (Gjervan et al., 2012, s. 153- 154).

2.3 Høytidsmarkering i barnehagen

Høytid er et begrep som brukes om tidsperioder som er høyere eller viktigere enn andre. Dette vil si at de som tilhører en religion vil avgrense et tidsrom som er annerledes enn hverdagen. For fagpersoner i barnehagen vil det å vite forskjellen på feiring og markering av høytider være viktig. Å feire vil si å blant annet lytte til forkynnelse og delta i religiøse ritualer. Å markere er derimot en pedagogisk aktivitet og arbeidsmåte som har til hensikt at barna lærer om hverandres og egne religions- og livssynsbakgrunn.

Derman Sparks (1989) stiller seg kritisk til en flerkulturell pedagogikk som kun markerer høytider hvor mat, klær, dans og musikk er spesielle innslag og ikke en del av hverdagens praksis. Hun mener det er uheldig å bare dra frem særtrekkene ved kulturen og religionen da dette kan medføre å gjøre kulturen eksotisk og uvanlig, mens majoritetens kultur og religion blir fremstilt som det normale. Denne typen markering betegner hun som en type turist tilnærming hvor barna “besøker” andre kulturer og religioner for å etterpå gå tilbake til hverdagen som kun reflekterer majoritetskulturen (referert i Sand, 2020, s. 222- 223).

Barn har rett til å få kunnskap om egen religion og kultur og om en velger å sensurere barns undring, sensurerer en også noe dypt menneskelig. Thoresen & Winje (2017) mener det er unaturlig og pedagogisk uheldig å ikke fortelle barn om blant annet jula. Om en forteller om kristen jul, er det også unaturlig å ikke fortelle om id i islam, vesak i buddhismen og andre religioners høytider som feires gjennom året av et eller flere barn i barnegruppen (s. 132). Belseth & Winje (2022) hevder at en viktig grunn til å markere ulike høytider er at hvert enkelt barn skal oppleve seg like verdifull og anerkjent på dette feltet som på andre felt (s. 107). Dersom en bare markerer kristne høytider i barnehagen er det høy sannsynlighet for at barn av annen religiøs bakgrunn vil føle seg ekskludert og nedtrykt da de som oftest er av minoritet. Winje sier at høytidsmarkering “stimulerer barnas empatiske oppmerksomhet på hverandre” og at dette vil bidra til økt respekt for både en selv og andre (Skålid, 2008). Belseth & Winje (2022) mener at islamsk høytid er noe som bør markeres i barnehagen. Det finnes for eksempel flere muslimer enn buddhister i Norge og på grunn av det økende

mangfoldet i samfunnet og mediesituasjonen, mener de at barn bør få lære litt om den (s. 108).

Det finnes to forskjellige feller en kan gå i når voksne samtaler med barna om noen andres religion uten å kjenne noen personlig eller å inneha den nødvendige kunnskapen. Den ene er å eksotisere og det andre kan være ubehaget ved å representere en hel religion. Noen barn er stolte av sin religion og kultur, mens andre ønsker å være anonyme (Belseth & Winje, 2022, s. 107). Det er viktig å merke seg at ikke alle barn og foreldre føler tilhørighet til sin kulturelle og religiøse bakgrunn, og det er derfor viktig å legge til rette for et godt foreldresamarbeid, noe vi kommer dypere inn på senere i kapitlet.

2.4 Tverrkulturell kompetanse

For å kunne tilrettelegge for god læring, mestring og utvikling for alle barn, mener Gjervan et al. (2012) at det er viktig at hele personalet har tverrkulturell kompetanse (s. 78).

Tverrkulturell kompetanse innebærer å ha kompetanse i tverrkulturell bevissthet, flerkulturell forståelse og tverrkulturell kommunikasjon. Tverrkulturell bevissthet betyr å ha forståelse for betydningen det har å ha ulike forståelseshorisonter i møte med mennesker. Flerkulturell forståelse handler om å ha innsikt i og forstå sin egen og andres kultur, verdier og normer, noe som er grunnlaget for forståelseshorisonten vår. Til slutt handler tverrkulturell kommunikasjon om å kunne kommunisere på tvers av kulturer (Bergersen, 2017, s. 31). Disse tre ulike kompetansene utgjør tverrkulturell kompetanse.

Larsen og Slåtten (2019) mener at tverrkulturell kompetanse utvikles gjennom holdninger, kunnskap og ferdigheter og at kunnskap uten ferdigheter har liten verdi. De mener også at det blir lettere å svare på barns mange spørsmål om en har tverrkulturell kompetanse og at barn utvikler sin tverrkulturelle kompetanse blant annet gjennom svarene de får av de voksne. Tverrkulturell kompetanse er til stor hjelp for, ikke bare for en pedagogisk leder, men også generelt sett en barnehagearbeider når en skal takle situasjoner som oppstår når kulturforskjeller kommer til uttrykk (s. 132- 134). Personalets holdninger til mennesker med annen bakgrunn enn en selv vil virke inn på relasjonen mellom personalet og barna, samt personalet og foreldrene. Refleksjon over egne holdninger og verdier til dette er derfor viktig (Gjervan et al., 2012, s. 76). Det er personalets evne og sensitivitet til samhandling og dialog med ulike barn og foreldre som er avgjørende for kvaliteten i barnehagen. Dette medfører

personalets kjennskap til det enkelte barn og hva foreldrene synes er viktig for sine barn (Gjervan et al., 2012, s. 78).

2.5 Hvordan møte mennesker med en annen kulturell bakgrunn enn din egen?

Etnosentrisme og kulturel relativisme er to begreper innen kulturanalyse som beskriver to ulike tilnærminger til å forstå seg på andre kulturer. Etnosentrisme er et begrep som beskriver en tendens til å vurdere andre kulturer ut fra ens egen kultur. Man plasserer sitt eget folkeslag i sentrum, og rangerer alle andre på en skala alt etter hvor mye de ligner på en selv (Gjervan et al., 2012, s. 48). Kulturel relativisme er en tilnærming og dreier seg om læren om at kulturer og samfunn har sin egen kulturelle logikk, og at det ikke er mulig og forstå enkeltsamfunn uten å kjenne denne logikken (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 48).

2.6 Problemorientert eller ressursorientert tilnærming

Vi har to ulike tilnærminger til pedagogisk praksis som er problemorientert og ressursorientert. Hvilken tilnærming en velger kommer an på hvilket syn en har på mangfold, personalets kompetanse og holdninger.

Problemorientert tilnærming til mangfold bygger på en monokulturell forankring og tar ikke hensyn til både barnas og foreldrenes språklige og kulturelle bakgrunn i barnehagen. Majoritetens språk og kultur sees på som det naturlige og barnehagen utnytter ikke språklig og kulturelle ressurser som ikke oppfattes som det norske (Pihl, 2000, referert i Gjervan et al., 2012, s. 63). Det vil være utfordrende for foreldre og barn med annen kulturell bakgrunn om barnehagen har en slik tilnærming. De kan føle behov for å tilpasse seg og bli mer lik majoriteten for å føle seg inkludert, noe som kan føre til en tilpasning av deres egen bakgrunn, altså assimilering (Gjervan et al., 2012, s. 65).

Ressursorientert tilnærming dreier seg om at vi ser på et flerkulturelt miljø som en ressurs for alle barn og voksne i barnehagen, uansett bakgrunn. Barnehagen tar konsekvensen av at barn og foreldre har ulike forutsetninger, ønsker og behov. Når personalet i barnehagen har en ressursorientert tilnærming til mangfold innebærer det at språklig, kulturell og religiøs variasjon legges til grunn for ulike pedagogiske planer, organisering og innholdet i hverdagen. I motsetning til problemorientert tilnærming vil vi her møte en barnehage som tilpasser

innholdet til barn og foreldre med ulik språklig, kulturell og religiøs bakgrunn hvor mangfold blir verdsatt av personalet og barna i barnehagen (Gjervan et al., 2012, s. 68).

2.7 Foreldresamarbeid

Først ønsker vi å starte med definisjonen på et godt foreldresamarbeid som Ravn (1995) legger frem slik ”et forhold mellom mennesker som i respekt for hverandres forskjellige kunnskaper, ferdigheter, egenskaper og holdninger arbeider mot samme mål på grunnlag av en felles sum ressurser. Det ideelle samarbeidet hviler på gjensidig tillit og på felles ansvarsfølelse og beslutningstagen. Det dreier seg om et likeverdig forhold.” (referert i Glaser, 2023, s. 92).

Hvordan bygger man kultur for anerkjennende foreldresamarbeid i barnehager med kulturelt og språklig mangfold? Først og fremst krever det at pedagogisk leder fungerer som både rollemodell og formidler av viktige verdier, holdninger, mål, kommunikasjonsformer og arbeidsmåter til resten av personalet for å få til blant annet et godt foreldresamarbeid. Gotvassli (2019) hevder at pedagogisk ledelse dreier seg om å både planlegge, lede og å bevisstgjøre hele personalet på aktivitetene i barnehagen og knytte dem til et verdimeslig grunnlag. Videre hevder han at pedagogisk leder må bidra aktivt til å veilede og videreutvikle personalets kunnskaper, evne og vilje til å samarbeide med alle i mangfoldige foreldregrupper. Dette krever videreutvikling av personalets flerkulturelle og relasjonelle kompetanse (s. 72). I NOU 2018 henvises det til Kunnskapsdepartementet (Meld. St. 16 (2015-2016)) som “definerer kompetanse som evne til å løse oppgaver og mestre utfordringer i konkrete situasjoner, og ser kompetansebegrepet som summen av kunnskap, ferdigheter og holdninger, og hvordan disse anvendes i samspill” (NOU, 2018: 2, s. 14).

Foreldre er gode ressurser i arbeid med tilrettelegging av innhold og aktiviteter i en flerkulturell barnehage. Barnehagen kan blant annet innhente eventyr og sanger fra foreldrene, og foreldre kan komme til barnehagen og fortelle eventyr eller ta med bøker som kan oversettes til norsk. På denne måten kan foreldre ha innflytelse og medvirke i det pedagogiske arbeidet (Gjervan et al., 2012, s. 151). Belseth & Winje (2022) mener det finnes mange voksne som vegrer seg for å samtale med barn eller foreldre om religiøse spørsmål. De er redde for å misforstå, bli misforstått og være respektløse. Barnehagelæreren må derfor ha god kontakt med de foresatte, samt stadig tilegne seg nødvendig fagkunnskap på religions- og

livssynsfeltet gjennom erfaring og faglig arbeid (s. 19). Det er imidlertid viktig å være sensitiv, bevisst på og respektere foreldre som ikke ønsker å markere høytider fra sin tidligere kulturelle eller religiøse bakgrunn. Dette kan skyldes at noen foreldre har hatt negative opplevelser knyttet til landet og regimet de flyttet fra, og derfor foretrekker å ikke markere dem. Makt er en sentral dimensjon i alle relasjoner mellom mennesker. Det krever bevissthet om å ikke misbruke den og frata andre rett til selvbestemmelse. Ansvar for andre må ikke forstås og praktiseres som å overta den andres ansvar (Glaser, 2023, s. 85).

2.8 En tidligere spørreundersøkelse

I en artikkel skrevet av Kjartan Belseth (2023) stiller han spørsmål ved hvordan fagområdet etikk, religion og filosofi i rammeplanen for barnehagen blir brukt i barnehagen. Dette undersøker han ved å bruke spørreundersøkelse som metode. Blant annet spør han informantene om graden av religiøs tilstedeværelse i deres barnehage, på en skala fra 1 til 5, hvor 1 indikerer “i liten grad” og 5 indikerer “i stor grad” av religiøs påvirkning. Resultatene viser at 59,7% av informantene plasserer seg innenfor kategorien “i liten grad”. Det vil si at av 169 informanter var det kun 20 av dem som mener at religion har en plass i barnehagen. Videre stiller han også spørsmålet i hvilken grad barnehageansatte opplever at de har nok kompetanse om de ulike religionene. Her svarte 28,4% at de nærmere hadde nok kompetanse “i stor grad”, mens 39,6% av informantene svarte at de nærmest opplever “i liten grad” nok kompetanse. Belseth skriver slikt at hva som ligger i en slik tolkning kan være om personalet føler seg trygge når det gjelder situasjoner som berører religion i praksis (Belseth, 2023).

2.9 Oppsummering

Rammeplanen og lov om barnehagen fastslår at flerkulturelt og religiøst mangfold skal synliggjøres og brukes som ressurs i barnehagen. En flerkulturell pedagogisk tenkning belyser temaet i barnehagehverdagen og ikke bare ved markeringer. Høytidsmarkering i barnehagen er en pedagogisk aktivitet som handler om å lære om ulike kulturer og religioner. Personalets holdninger, tverrkulturelle kompetanse og tilnærming til flerkulturelt og religiøst mangfold har mye å si for kvaliteten av arbeidet med temaet. Kommunikasjon mellom hjemmet og barnehagen er sentralt i arbeidet og foreldre kan være gode og verdifulle ressurser.

3 Metode

I bacheloroppgaven vår er problemstillingen vår følgende: "Hvordan kan det flerkulturelle og religiøse mangfoldet reflekteres i barnehagehverdagen og ved høytidsmarkeringer". I en undersøkelse bruker man metoder som redskap for å samle inn data. En metode er en måte eller et middel til å komme frem til ny kunnskap eller å løse problemer (Dalland, 2017, s. 51). I vår undersøkelse benytter vi metoder for å samle nødvendig datamateriale eller informasjon, med sikte på å oppnå dypere innsikt eller svar på de spørsmålene vi har stilt.

3.1 Valg av metode

Det finnes hovedsakelig to hoved metoder for å innhente data og informasjon. Disse er kvantitative og kvalitative metoder. Kvantitative metoder gir data i form av målbare tall og enheter. Dette vil si data en kan regne på som for eksempel gjennomsnitt av noe, eller prosentandel av noe. Kvalitative metoder innebærer å hente inn data om mening og opplevelse, noe måling og tall ikke kan gi informasjon om (Dalland, 2017, s. 52). I kvalitative metoder ønsker en å gå i dybden på temaet og som oftest innhenter man mye informasjon fra bare en til tre informanter (Dalland, 2017, s. 76).

Gitt den valgte problemstillingen, ønsker vi å anvende kvalitativ metode og gjennomføre individuelle intervjuer for å oppnå en dypere forståelse og innsikt i informantenes tanker og meninger. Kvalitativ metode tillater oss å gå dypere i fenomenet vi undersøker og forstå dets kompleksitet. Vi ønsker å berike forståelsen av hvordan det flerkulturelle og religiøse mangfoldet kommer til uttrykk i barnehagehverdagen og ved høytidsmarkeringer. Problemstillingen vår handler om å utforske subjektive opplevelser og meninger knyttet til det flerkulturelle i barnehagen. Ved å anvende kvalitativ metode gir det oss mulighet til å undersøke dette innenfor barnehagens daglige praksis og samspill mellom barn, ansatte og foreldre.

3.2 Det kvalitative intervjuet

Målet med intervjuene er å samle informasjon og kunnskap som blir uttalt med verbalt språk. For å kunne stille de riktige og viktige spørsmålene, er det viktig for intervjueren å tilegne seg kunnskap om temaet en skal intervju om. Et kvalitativt intervju er ofte basert på en delvis

strukturert intervjuguide. Noe som betyr at en kan tilpasse spørsmålene underveis og stille spørsmål som i utgangspunktet ikke har vært planlagt i forkant (Thagaard, 2015, s. 91). Bergsland og Jæger (2022) mener det er lurt å bruke båndopptaker i intervju for å gjøre analysearbeidet lettere og for å konsentrere seg i selve intervjusituasjonen (s. 32). Vi har valgt å bruke båndopptaker i intervjuene med bakgrunn i dette. Det er da viktig å være bevisst på etiske retningslinjer rundt dette, noe vi kommer inn på senere under forskningsetikk. Bergsland og Jæger sier at “Et intervju er en mellommenneskelig situasjon, en samtale mellom to partnere om et tema av felles interesse” (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34). Relasjonen mellom intervjueren og informantene er ikke symmetrisk da intervjueren definerer situasjonen, presenterer samtaleemnene og styrer intervjuet med spørsmål. Det er også i hovedsak informanten som viser åpenhet, mens intervjueren mottar informasjon (Bergsland & Jæger, 2022, s. 34- 35).

Før intervjuene ble gjennomført, utarbeidet vi et semi-strukturert intervjuguide (**vedlegg 3**) hvor vi formulerte spørsmål relatert til temaet kulturelt og religiøst mangfold i barnehagen. Disse spørsmålene omfatter barnehagepersonalets tilnærming til inkludering av ulike kulturelle og religiøse tradisjoner, og undersøker inkludering av foreldre ved høytidsmarkeringer. Vi mener at svar på disse spørsmålene kan bidra til å belyse problemstillingen vår. Intervjuguiden ble primært anvendt som en veiledning for å strukturere innsamlingen av informasjon om de spesifikke emnene vi ønsket svar på, ettersom vi inkluderte et omfattende sett med spørsmål for å utforske temaet vårt grundig.

Vi valgte å ikke sende ut intervjuguiden til informantene av hensyn til å bevare integriteten og autentisiteten i intervjuene, altså å unngå forhåndsbestemte eller kunstige svar. Ved å holde intervjuguiden tilbake kunne vi sikre en mer ærlig respons fra informantene, og dermed få et mer genuint innblikk i deres perspektiver og erfaringer. Denne tilnærmingen bidrar til å fremme tillit og åpenhet i interaksjonene mellom oss og informantene, og muliggjorde en dypere utforskning av temaene som ble diskutert under intervjuene. Vi var nøye med å unngå å påvirke informantenes svar, slik at de hadde full frihet til å uttrykke sine egne meninger og erfaringer uavhengig av vår tilstedeværelse eller eventuelle forventninger.

3.3 Pilotstudien

Før vi begynte å intervju informantene til vår undersøkelse, gjennomførte vi en pilotstudie. Informanten var en barnehagelærerstudent som blir ferdig utdannet til sommeren. Informanten tok da utgangspunkt i barnehagen hun er vikar i, og har vært i tre år. Barnehagen hun tok utgangspunkt i er en barnehage som inneholder familier med ulik kulturell og religiøs bakgrunn. Hun kunne derfor gi oss gode tilbakemeldinger på intervjuguiden vår og vi erfarte viktigheten av å stille flere spørsmål enn de som er i intervjuguiden for å kunne utdype eventuelle uklare spørsmål, samt for å kunne komme i dybden på temaet.

3.4 Valg av informanter

Dalland (2017) argumenterer for at etablering av kontakt med feltet, og den informasjonen som gis på forhånd, spiller en vesentlig rolle for den responsen man mottar og hvilke informanter man oppnår kontakt med. Videre bemerker han at tilnærmingen vil variere avhengig av ønsket målgruppe for intervjuene (s. 76).

I kvalitative metoder velger man informanter strategisk (Bergsland & Jæger, 2022, s. 42). Dette betyr at man velger informanter eller målgrupper som har kunnskaper og erfaringer som er strategiske for å få samlet svar på problemstillingen. Det var få barnehager som svarte på våre henvendelser. Med bakgrunn i dette valgte vi å intervju tre pedagogiske ledere fra tre ulike barnehager som vi fra før hadde kjennskap til. Før vi gjennomførte intervjuene valgte vi å gjennomgå informantenes årsplaner (**vedlegg 4**). Dette valget ble tatt med tanke på at de kunne gi oss en pekepinn på hva vi kunne forvente og innsikt i barnehagens prioriteringer. Dette ga oss mulighet til å vurdere barnehagens grad av fokus på det aktuelle temaet, samt graden av flerkulturell mangfoldighet representert i barnehagen.

Vi valgte å intervju pedagogiske ledere, ettersom de har det primære ansvaret for planlegging av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Vi anser pedagogiske ledere som ideelle informanter, da den informasjonen de tilbyr er av relevans for vår problemstilling og muliggjør en mer grundig respons. To av informantene er ansatt i en privat barnehage, mens en er ansatt i en offentlig barnehage. For å oppnå en grundig forståelse av endringer i læringsinnholdet over tid ønsket vi å spørre informantene når de fullførte sin utdanning. Vi ønsket å se hvordan nylig tilegnet og etablert kunnskap, samt erfaring har en innvirkning på informantens holdninger og kompetanse innenfor dette temaet. Vi valgte også å spørre dem

om deres egen etniske og religiøse bakgrunn for å få forståelse for deres utgangspunkt og synsvinkel.

For å ta kontakt med potensielle informanter, sendte vi ut e-poster der vi formelt presenterte oss selv, samt vår forsknings intensjon og bakgrunnen for prosjektet. Vi rettet spesifikke henvendelser direkte til utvalgte enkeltpersoner for intervjuer, i tillegg til at vi sendte henvendelser til barnehagens ledelse med forespørsel om eventuelle interesse blant pedagogiske ledere i å delta som informanter i vår studie.

Vedlagt i e-posten var et informasjonsskriv (**vedlegg 1**) som tydelig redegjorde for temaet for vår bacheloroppgave, samt hvordan prosedyren for intervjuene og forventningene knyttet til deltakelse som informant. Vi ønsket å sikre at potensielle informanter var fullstendig informert om formålet med studien, samt deres rolle og rettigheter som deltakere. Deretter avtalte vi tid og sted for intervjuet med informantene som takket ja. Før vi startet intervjuene gikk vi gjennom samtykkeskjemaet (**vedlegg 2**) og signerte dem.

3.5 Behandling av datamaterialet

Etter å ha fullført intervjuene, satte vi oss ned for å gjennomgå lydopptakene og deretter transkribere innholdet nøyaktig slik informantene hadde uttrykt seg under intervjuet. Dette ble gjort for å sikre at all informasjon ble bevart, gitt at lydopptakene skulle slettes. Dalland (2018) påpeker at transkribering er en konvensjonell metode for å bearbeide intervju på. Dette muliggjør en revisjon av intervjuet. Gjennom en ord-for-ord nedskrivning av dialogen, kan man gjenskape situasjonen, hvilket kan lede til refleksjoner over hendelsesforløpet eller muliggjøring av ideer om potensielle tolkninger av teksten. Dette er for å bevare mest mulig av det som opprinnelig skjedde (s. 88-89).

3.6 Forskningsetikk

Etikk handler om å vurdere hva som er riktig og galt. Forskningsetikk handler om å ivareta personvernet og sikre at den som blir intervjuet ikke blir påført skade eller unødvendige belastninger (Dalland, 2017, s. 236). Thagaard (2015) mener at i kvalitative metoder krever det økt bevissthet om etiske retningslinjer og at forskerne utviser etisk praksis i sine forskningsprosjekter (s. 20).

Som tidligere nevnt utarbeidet vi et informasjonsskriv hvor informasjon om bachelorprosjektet ble gitt, samt hva det vil innebære å delta i intervjuet. Det ble også gitt informasjon om hvilken institusjon som er behandlingsansvarlig, kontaktopplysninger til studentene og veileder, metoder for innhenting av data som vil benyttes, undersøkelsens formål og når oppgaven skal avsluttes. Vi utarbeidet også et samtykkeskjema hvor informantene ble informert om sine rettigheter som for eksempel frivillig deltakelse, informantens rett til å trekke seg når som helst og anonymitet. Ved å gi ut et slikt informasjonsskriv og samtykkeskjema vil det føre til et informert, frivillig samtykke. Dette vil si at informantene har virkelig oppfattet informasjonen og forstår betydningen av frivillighet (Dalland, 2017, s. 240- 241). Vi som studenter har også lovet informantenes konfidensialitet. Dette innebærer at personlige data som kan avsløre informantenes identitet ikke skal bli offentliggjort (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

På grunn av opplysninger vi ønsker fra informantene, og bruk av båndopptaker under intervjuene, har vi i forkant av forskningsprosjektet sendt meldeskjema til sikt. For at undersøkelsen skal utføres på en ansvarlig og etisk forsvarlig måte, og at informantenes rettigheter og velferd blir ivaretatt gjennom hele prosessen, er det nødvendig å sende meldeskjema til sikt. På sikt sin nettside under produkter og tjenester står det at "Sikts personverntjenester for forskning hjelper utdannings- og forskningsinstitusjoner med å sikre etterlevelse av personvernlovverket i forskningsprosjekter" (Sikt, 2024).

3.7 Metodekritikk

I undersøkelser er det viktig at selve undersøkeren stiller seg kritisk til sine valg og sin troverdighet, samt metoden en har valgt. Vi vil derfor klargjøre for undersøkelsen og datamaterialet vårt sin reliabilitet og validitet (Dalland, 2017, s. 55).

Reabilitet handler om arbeidet en har presentert er til å stole på. Reabilitet handler i kvantitative metoder om en annen forsker anvender de samme metodene ville fått de samme resultatene (Thagaard, 2015, s. 187). Ved å benytte kvalitative metoder kan det være vanskelig å sikre reabiliteten til undersøkelser, men ved å fortelle om bakgrunn for valg av tema har vi gitt leseren mulighet til å vurdere vår pålitelighet, og ved å gi leseren informasjon om metoden for innsamling av data og hvilke feilkilder som kan ha påvirket arbeidet, gir man leseren mulighet til å vurdere ens arbeid sin pålitelighet (Dalland, 2017, s. 55). På grunn av

kvalitativt intervju som metode vil den mellommenneskelige situasjonen påvirke svarene. En forutsetning til metoden er at informantene og intervjuerens forforståelse og interesse vil føre til at de blir påvirket og reagerer på hverandre (Dalland, 2017, s. 74). Dette har blitt brukt bevisst for å kunne gå i dybden på spørsmålene og temaet. I tillegg kan det at vi har kjennskap til informantene fra før påvirke reabiliteten, men på grunn av redegjørelse for forberedelse og gjennomføring av intervjuene tidligere i kapittelet, har vi forsøkt å belyse undersøkelsens reabilitet. På grunn av bruk av en semi-strukturert intervjuguide som gir rom for fleksibilitet, kunne spørsmålene variere fra intervju til intervju. Det ble derfor litt vanskelig å sammenligne funnene på tvers av intervjuene, men vi har likevel forsøkt å synliggjøre likhetene og ulikhetene i informantenes svar på tross av dette.

Validitet vil i kvalitative metoder handle om troverdighet, relevans og gyldighet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Den man henter data fra må ha relevans og være gyldig for det som undersøkes (Dalland, 2017, s. 40). Vi vil argumentere for at metoden vi har anvendt er relevant for oppgaven vår og det vi ønsket svar på. Ved å bruke kvalitativt intervju som metode har man mulighet til å stille flere utdypende spørsmål enn de som står på intervjuguiden, samt samle mer informasjon, kunnskap og eventuelle eksempler informantene har om temaet. Vi har også fått muligheten til å avklare og utdype eventuelle uklare spørsmål. Vi kunne valgt å ta i bruk flere metoder og intervju flere informanter, men på grunn av tiden til rådighet og oppgavens omfang valgte vi å ikke gjøre dette. Ved å tidligere i faglitteratur kapittelet ha redegjort for det teoretiske ståstedet som representerer grunnlaget for tolkningene av funnene, har vi styrket validiteten av undersøkelsen vår (Thagaard, 2015, s. 189). Det er viktig å merke seg at målet med denne undersøkelsen ikke er å generalisere funnene. Dette betyr å løfte frem en praksis som kan fungere som et tankeredskap for andre barnehager (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). På grunn av valgte informanter kan man ikke generalisere funnene da forskningen handler om tre ulike barnehager og ikke barnehager i hele Norge.

4 Funn

I dette kapittelet vil vi presentere funnene vi har innhentet gjennom datamaterialet. Kapittelet er strukturert i underkategorier for å gi en mer detaljert fremstilling av funn innenfor de ulike temaene. Underkategoriene omfatter diskusjoner om flerkulturell barnehage eller ikke, synliggjøring av flerkulturelt og religiøst mangfold i barnehagen, tilnærming til kulturelt mangfold i barnehagen, personalets kompetanse og holdninger og til slutt foreldresamarbeid.

Alle informantene er kvinner av norsk opprinnelse og har bakgrunn fra kristen tro. **Informant A** fullførte sin utdanning som barnehagelærer i 2023, **informant B** i 2014 og **informant C** i 1992. **Informant A** og **B** er ansatt i separate private barnehager, mens **informant C** er tilknyttet til en kommunal barnehage. **Informant B** og **C** arbeider i bergensområdet, mens **informant A** befinner seg i en annen kommune. Det er tidligere dokumentert at barnehagen til **informant B** har en begrenset representasjon av barn, foreldre og ansatte med ulik kulturell og religiøs bakgrunn. På den andre siden vet vi at barnehagen til **informant A** og **C** har en mer mangfoldig sammensetning av barn, foreldre og ansatte.

4.1 Flerkulturell barnehage eller ikke?

Informant A sier at majoriteten er norske og kristne, og at det er mest kristendommen som kommer frem i barnehagen. Informanten vil ikke kalle barnehagen veldig flerkulturell, men det finnes noen som har forskjellige etniske bakgrunner både i barnegruppen og i personalgruppen. **Informant B** og **C** derimot vil kalle barnehagen sin en flerkulturell barnehage hvor både barnegruppen, foreldre og personalgruppen er flerkulturelt mangfoldig, men ikke så religiøst mangfoldig. **Informant A** sier at samtaler om likheter og ulikheter oppstår omtrent daglig, men det kommer enda mer frem ved høytidsmarkeringer. Det blir dog understreket at man ikke snakker om “vi og dem”, men at man er forskjellige og at det er fint. **Informant B** og **C** sier at tema kommer ikke særlig ofte opp i samtaler med barna i barnehagehverdagen. Om det kommer opp er det som oftest av initiativ fra de ansatte når det nærmer seg høytidsmarkeringer.

4.2 Synliggjøring av flerkulturelt og religiøst mangfold i barnehagen

På spørsmål om hvordan det flerkulturelle og religiøse mangfoldet synliggjøres i barnehagehverdagen sier **informant A** og **B** at de bruker å høre på musikk på ulike språk og

med forskjellige typer rytmer. **Informant A** sier at de har flere bøker som synliggjør et mangfold i kulturer, religioner, familieformer, hudfarge og klær. Informanten sier også at ved forberedelser til markering av ramadan og id har barnehagen lånt en barnebok fra biblioteket som forteller hva muslimene gjør og hvorfor de gjør som de gjør. Informanten sier at dette fører til mange gode samtaler med barna, samt nysgjerrighet og undring. Blant annet samtaler om likhetene og ulikhetene med jul og id. **Informant B** sier at de også har noen bøker som er fremme hele året hvor kulturelt mangfold blir synliggjort, men ikke religion. **Informant C** sier at de har noen bøker som handler om ulike land og kulturer, men ikke religion. Disse bøkene kommer frem ved forberedelser til høytidsmarkering, men ikke hele året rundt. **Informant C** understreker: “Det å bruke litteratur for å sikre demokrati, og det med å forstå og respektere hverandre, og toleranse for kunnskap er det som gjør at vi tørr å se oss utenfor oss selv”.

Informant A og **B** sier at de har flere bilder og plakater som henger på veggene hvor kulturelt mangfold blir synliggjort, men **informant B** sier at de fleste av disse bildene kommer opp ved forberedelser av høytidsmarkering. Begge har blant annet en plakat som henger ved inngangen hvor det står «hei og velkommen» på forskjellige språk som henger oppe hele året. **Informant A** sier også at de har noen plakater og bilder på veggene som omhandler ramadan og id, samt jul og påske. **Informant B** sier at de har flagg på veggene fra de ulike landene som er representert i barnehagen og bilder på matrommet av ulike matretter fra ulike kulturer. **Informant C** sier at de ikke har bilder eller plakater som kan synliggjøre kulturelt og religiøst mangfold oppe hele året, men at det kommer opp ved forberedelser av høytidsmarkering. **Informant B** og **C** sier begge to at de har et gulvteppe med bilde av jordkloden på og mennesker fra ulike land som står rundt jordkloden. Dette gulvteppet er fremme hele året. Alle informantene har ulike dukker i ulike hudfarger og fasoner. **Informant A** og **C** sier at de også har forskjellige utkleddingsklær. **Informant C** beskriver økonomiske rammer som begrenser innkjøp av leker og materiale. **Informant A** og **B** sier at maten de serverer i barnehagen bærer mye preg av utenlandske smaker og retter. Blant annet sier begge informantene at de ofte serverer thai-inspirert mat. **Informant C** sier at de spiser mye norsk tradisjonsmat, men at de ved markering av samenes nasjonaldag og FN- dagen lager mat som representerer ulike land og kulturer.

På spørsmål om barnehagene markerer høytider sier alle informantene at de markerer jul, påske, samenes nasjonaldag og FN-dagen. Alle informantene sier at markeringen av jul og

påske er de høytidene som blir markert lengst og best. Jul er preget av forventninger, nedtelling og julekalender, julevandring i kirken, julefortellinger og julesanger, samt julesamlinger basert på kristen tro. I likhet med påske har det også vært en type nedtelling, men ikke like lenge som jul. **Informant C** sier at de også har påskevandring i kirken.

Informant A sin barnehage markerer også id, men beskriver markeringen som mer begrenset, med en dag med fellessamling ledet av en muslimsk ansatt. Forberedelser inkluderer lesning av bøker og historier om Islam, samt sammenligning av den kristne og muslimske kalenderen.

Videre sier alle informantene at det legges vekt på forberedelser i forkant av samefolkets dag for å sikre en meningsfull markering av denne dagen. **Informant A** og **B** markerer ved å lage bidos og gahkko, mens **informant C** sier at de bare lager gahkko. Alle informantene sier at de hører på samisk musikk, mens **informant C** sier at de lærer noen ord, samt å telle på samisk språk. Alle informantene sier også at de tar i bruk bilder og samlinger. **Informant C** sier at de også tar i bruk konkrete som samisk kofte og skaller.

Informant A sier at FN-dagen markeres med en FN-kafé der foreldre inviteres til barnehagen, med inntektene fra maten som går til Zulufadder som barnehagen deres støtter. **Informant B** forklarer at barnehagen deres markerer kinesisk nyttår, selv om selve feiringen ikke nødvendigvis skjer samme dag som i Kina. Denne markeringen integreres ofte i flerkulturelle uker, og FN-dagen markeres tradisjonelt ved avslutning av disse ukene. I løpet av flerkulturelle uker gjennomføres virtuelle "flyreiser" til ulike land, der barna blir eksponert for bilder, videoer, mat, musikk og klesdrakter fra forskjellige kulturer. **Informant C** forteller at FN-dagen blir markert i en til to uker hvor barnehagen har fellessamlinger, leser bøker om ulike land og kulturer, henger opp bilder som synliggjør kulturelt mangfold, henger opp flagg fra de ulike nasjonalitetene som er representert i barnehagen, og til slutt spiser en matrett fra et annet land. **Informant A** sin barnehage markerer også en mangfoldsuke, hvor de fokuserer på ulike familieformer og familiestørrelser, samt ulike typer hus og hjem, organisert av en mangfoldskomit .

På spørsmål om hvorfor barnehagene markerer de ulike høytidene forteller alle informantene at de markerer fordi at det står i rammeplan og lovverk. **Informant A** fremhever særlig viktigheten ved bruk av mangfold som ressurs. **Informant A** og **B** uttrykte at markering av flere høytider avhenger av hva som oppfattes som naturlig   feire. Det hadde vært mer

naturlig å markere flere høytider dersom de hadde flere barn eller ansatte i barnehagen som markerte andre høytider. Da kunne de ha fått støtte og inspirasjon fra foreldrene til hvordan de best kan markere disse høytidene.

4.3 Tilnærming til flerkulturelt og religiøst mangfold i barnehagen

Både **informant A** og **B** sier at utfordringen er som oftest den språklige barrieren. De sier at foreldre kan ofte snakke engelsk om de ikke kan norsk og at dette går helt fint. **Informant A** sier at de ofte tilbyr tolk ved samtaler dersom foreldrene ikke kan verken norsk eller engelsk. Noen ganger finnes det ansatte i barnehagen som har samme språk som dem og kan snakke med dem på deres språk. Informanten mener at dette fører til at foreldrene får uttrykt seg og føler seg forstått. **Informant B** sier at om utfordringer med språket oppstår har de laget bildebøker hvor det er bilder av ulike gjenstander som for eksempel regntøy og ull. De utveksler også ord på de ulike gjenstandene med hverandre slik at de ansatte kan prøve å bruke deres ord på tingene, og foreldrene kan prøve å lære seg det norske ordet på tingene. **Informant C** derimot mener at det ikke direkte finnes noen utfordringer med språket i møte med flerkulturelle barn og familier. Videre understreker informanten at kommunikasjonen er nøkkelen til å forstå hverandre og løse opp misforståelser.

Både **informant A** og **B** sier at det noen ganger kan være utfordrende med kulturkrasj. **Informant A** sier at det ofte finnes ulike meninger om for eksempel leggetid, samt tider for levering og henting i barnehagen. **Informant B** og **C** sier at det også noen ganger oppstår kulturkrasj i forhold til påkledning. **Informant B** fremhever at mange familier som kommer fra varmere strøk vet ofte ikke hva forskjellen på bomull og ull er. Det er derfor viktig å være hjelpelig. **Informant B** sier også at det kan oppstå utfordringer angående mat i barnehagen. Det er ikke alle som er vant med å spise brødsiver, men dette løses ved å tilby overgangsmat frem til barnet blir mer vant til å spise brødsiver.

På spørsmål om hvordan dette er forskjellig fra andre familier sier **informant A** at “man forstår seg som regel lettere på de man er mest lik selv”. **Informant A** forteller at de ansatte kan synes at det er skummelt å snakke med foreldre som ikke kan norsk, da de selv ikke føler at de er gode til å snakke engelsk og er redde for å bli misforstått. Informanten sier at de, som pedagogisk leder, må sørge for at kommunikasjonen og samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet blir bra på tross av dette. **Informant B** sier at mye informasjon kan gå tapt fordi man

tenker at ting er allmennkunnskap. Det gjelder da å være bevisst på dette og heller pøse på med for mye informasjon istedenfor for lite. Ansatte må derfor ofte fortelle litt mer om hvordan barnehagehverdagen er lagt opp, og hvorfor de gjør som de gjør, enn det man må med norske familier. **Informant B** sier at man som oftest har litt høyere forventninger til norske familier, men at like utfordringer også kan oppstå med norske familier. Begge informantene understreker at det er viktig å møte flerkulturelle familier med et åpent sinn og positiv nysgjerrighet. **Informant C** bemerker at utfordringene som oppstår med foreldre med annen kulturell bakgrunn, på lik linje oppstår med norske familier også.

4.4 Personalets kompetanse og holdninger

Informant B mener at personalet har tilstrekkelig kompetanse, mens **informant A** mener at de har bra kompetanse, men ikke tilstrekkelig kompetanse. Både **informant A** og **B** sier at personalets kompetanse alltid kan bli bedre. **Informant A** sier de føler seg litt ufaglært på andre religioner og kulturer og at hun kan føle seg litt redd for å krenke andre kulturer.

Informant B sier at dem opplever noe mangel på kompetanse om andre kulturer og religioner, men spesielt når det kommer til å markere id i barnehagen. Dette fordi de er redde for å gjøre noe upassende eller respektløst. **Informant C** påpeker at personalet har tilstrekkelig med kompetanse i å møte barn og foreldre med toleranse og respekt uansett bakgrunn. “De skal føle seg velkomne, og at vi ønsker å bli kjent med dem”.

På spørsmål om hvordan de øker personalets kompetanse sier både **informant A** og **B** at tema noen ganger kommer opp både på planleggingsdager og personalmøter. Dette er altså noe begge informantene mener at personalet i barnehagen reflekterer over. **Informant C** uttrykker at de noen ganger drar på kurs på Høgskulen på Vestlandet og fagdager med kommunen hvor temaet blir tatt opp. Temaet kommer også opp på personalmøter.

4.5 Foreldresamarbeid

Informant A forteller at foreldrene ikke samarbeider så mye med barnehagen i forbindelse med høytidsmarkeringer. Tilsvarende påpeker **informant B** at foreldre sjelden deltar spontant i slike arrangementer i barnehagen, men er villig til å delta dersom de blir spurt. Videre beskriver **Informant B** et tilfelle der en far med afrikansk bakgrunn engasjerte seg i en høytidsmarkering ved å fremføre musikk og lære barna sanger og danser fra sin kulturelle bakgrunn. **Informant C** hevder at samarbeid med foreldre er vanlig under markeringen av

FN-dagen, spesielt i forhold til mat. I tillegg nevner informanten at foreldre ofte bidrar med materielle ressurser, for eksempel rekvisitter, under markeringen av den samiske nasjonaldagen.

På spørsmål om i hvor stor grad foreldrene påvirker arbeidet med flerkulturelt og religiøst mangfold i barnehagen påpeker **informant A** at forelderens innflytelse skjer primært gjennom daglige tilbakemeldinger og ved viktige hendelser. Videre antydes det at dette kommuniseres også under foreldremøter, som gir foreldrene en mulighet til å uttrykke sine meninger og preferanser. **Informant B** bemerker at foreldre i deres kontekst ikke har en betydelig innvirkning på arbeidet, men at personalet alltid i oppstarts samtaler spør om deres ønsker og eventuelle restriksjoner knyttet til kulturelle og religiøse markeringer. **Informant C** hevder at foreldrene i liten grad påvirker arbeidet, men at de noen ganger kommer med refleksjoner angående de gjennomførte markeringene.

4.6 Oppsummering

Dette kapittelet presenterer funnene som er samlet gjennom analysen av datamaterialet.

Alle informantene er kvinner av norsk opprinnelse med bakgrunn fra kristen tro. De har ulike utdanningsår og arbeider i ulike barnehager. Alle informantene oppfatter sine barnehager som flerkulturelle. Diskusjonen om synliggjøring av flerkulturelt og religiøst mangfold viser at barnehagene gjør dette i varierende grad og benytter ulike metoder, som litteratur, bilder, mat og høytidsmarkeringer. Særlig **informant A** vektlegger daglige samtaler om temaet.

Utfordringer knyttet til språk, kulturkrasj og tilnærming til ulikheter blir også diskutert, samt personalets kompetanse og holdninger i møte med mangfoldet. Informantene peker på ulik grad av deltakelse fra foreldrenes side i forbindelse med høytidsmarkeringer og diskusjoner om mangfold. Det fremheves også at foreldrenes innflytelse varierer mellom barnehagene, men at de gir verdifulle tilbakemeldinger og refleksjoner.

5 Drøfting

For å besvare problemstillingen vår om hvordan det flerkulturelle og religiøse mangfoldet i barnehagen kan reflekteres i barnehagehverdagen og ved høytidsmarkering, vil vi i dette kapittelet drøfte funnene i lys av relevant faglitteratur som tidligere er gjort rede for i det teoretiske kapittelet. Kapittelet er strukturert i fire underkategorier for å gi en tydelig oversikt over våre drøftelser.

5.1 Synliggjøring av flerkulturelt og religiøst mangfold

Det observeres en kontinuerlig globalisering av samfunnet, som understreker den essensielle rollen barnehagen spiller som et miljø for kulturelt og religiøst mangfold. Det flerkulturelle og religiøse mangfoldet i barnehagen representerer ikke bare en refleksjon av samfunnets sammensetning, men også en unik mulighet for å fremme inkludering, respekt og forståelse blant barna fra en tidlig alder.

I intervjuet med **informant A** sier de at samtaler om likheter og ulikheter oppstår omtrent daglig. Dette viser at barnehagehverdagen i barnehagen til **informant A** er preget av en flerkulturell pedagogikk som tar for seg temaet daglig og ikke bare ved høytidsmarkeringer. Både personalet og barna reflekterer og undrer seg over forskjeller og likheter. Samtidig understreker informanten at det ikke blir snakket om som «vi» og «dem», men på den måten at vi er forskjellige og at det er fint. På denne måten blir ikke mennesker som er annerledes enn majoriteten gjort eksotiske, men at de er normale på samme måte som vi er normale.

Informant B og **C** sier derimot at samtaler om temaet som regel ikke kommer opp foruten om ved forberedelser til og på høytidsmarkeringer. Dette er et godt eksempel på det Derman Sparks (1989) mener er en type turist tilnærming hvor barna samtaler og reflekterer rundt temaet bare ved høytidsmarkeringer og etterpå går tilbake til den daglige praksisen som kun reflekterer majoritetskulturen (referert i Sand, 2020, s. 222- 223). De ulike kulturene og religionene kan på denne måten bli gjort fremmed, unormale og eksotiske for barna.

Informant A og **B** hevder at det flerkulturelle og religiøse mangfoldet blir aktivt synliggjort gjennom utformingen av det fysiske miljøet. De understreker at mangfoldet synliggjøres gjennom en rekke elementer inkludert musikk, litteratur, visuelle bilder og matkultur. For eksempel nevner begge informantene en variert musikksmak og tilgang til litteratur som utforsker ulike kulturer, religioner, familiestrukturer og kleskoder. Den fysiske utformingen

av rommet inkluderer også visuelle elementer som bilder, plakater og rekvisitter. Dette kan betegnes som en flerkulturell pedagogisk tenkning og praksis som tar utgangspunkt i barnas språklige, kulturelle og religiøse mangfold og dette mangfoldet verdsettes (Gjervan, Andersen, Bleka, 2012, s. 66- 67).

I kontrast til dette påpeker **informant C** at deres barnehage tilsynelatende mangler en slik mangfoldig tilnærming i det fysiske miljøet. Informanten uttrykker økonomiske rammer som begrenser innkjøp av leker og indikerer at det er lite fokus på mangfoldig litteratur og musikk. Vi ser i svarene til informantene at de som er ansatt i private barnehager ikke sier noe om økonomisk begrensning. Dette kan påvirke tilgjengelige ressurser slik som **informant C** uttrykker under intervjuet. Det er primært tradisjonelle norske fortellinger og sanger som vektlegges, da de har “gått noe bort de siste årene”. Denne ensidige tilnærmingen blir spesielt tydelig ved forberedelse til høytider, hvor det flerkulturelle mangfoldet i liten grad blir reflektert i materialet. **Informant C** sin betoning av norsk kultur og tradisjon kan også forstås i lys av en monokulturell pedagogisk tilnærming, hvor fokuset ligger på å bevare og styrke den dominerende kulturen på bekostning av å inkludere og anerkjenne mangfoldet blant barna. Dette vil si å ta utgangspunkt i norske tradisjoner, språk og kultur, mens det flerkulturelle kommer som et midlertidig tillegg ved høytidsmarkeringer (Gjervan et al., 2012, s. 66- 67). Under intervjuet får vi inntrykk av at **informant A** har nyligere tilegnet kompetanse om temaet enn de andre informantene. Dette kommer særlig til uttrykk når hun spontant svarer på spørsmål angående synliggjøring i det fysiske rommet, uten behov for ytterligere oppfølging. I motsetning til dette viser **informant B** og **C** en mer tilbakeholden respons på spørsmålet, og krever mer oppfølging for å besvare spørsmålet.

5.2 Høytidsmarkering

Den daglige praksisen i barnehagen er en viktig arena der det flerkulturelle og religiøse mangfoldet gjør seg gjeldende på flere nivåer. Fra den daglige samhandlingen mellom barn med ulike kulturelle og religiøse bakgrunner, til utformingen av de pedagogiske aktivitetene og materialene som reflekterer dette mangfoldet, er barnehagen et sted der tverrkulturell forståelse og respekt kan forme seg.

I funnene ser vi at **informant A** sin barnehage markerer flere høytider enn det **B** og **C** sin barnehage markerer. **Informant A** legger også større vekt på forberedelser og nedtelling. Alle informantene markerer FN- dagen, samenes nasjonaldag samt kristelige høytider. De kristne

høytidene sier alle informantene er de som blir markert med størst intensitet og forberedelser. Det som skiller seg ut, er at **informant A** sin barnehage markerer ramadan og id i barnehagen. Vi vet at Belseth & Winje (2022) mener markering av islamske høytider kan være til fordel for barna uansett om religionen er representert i barnehagen eller ikke. Dette på grunn av økende pluralisering i samfunnet samt mediesituasjonen (s. 108).

Informant A sier at ved markering av muslimske høytider har muslimske ansatte hovedansvaret og ved kristne høytider har de ansatte som er mest praktiserende kristne hovedansvaret. Dette begrunner informanten med at disse ansatte har mer kunnskap om religionene og kan relatere til dem. Belseth & Winje (2022) sier at en av fellene en kan gå i når en samtaler med barn om noen andres religion uten å kjenne noen personlig eller å inneha den nødvendige kunnskapen, er å eksotisere (s. 107). Informanten mener at kristendom og islam er de religionene og høytidene som blir best markert, nettopp på grunn av kunnskapen deler av personalet besitter om dem. Det kommer frem i funnene at **informant B** og **C** sin barnehage fokuserer mer på å synliggjøre forskjellige kulturer og nasjonaliteter enn religioner i barnehagen. Dette kan vi se i sammenheng med Belseths forskning, der flertallet mener at religion ikke bør gis en fremtredende rolle i barnehagen.

Informant B uttrykker at deres barnehage markerer flerkulturelle uker, hvor de gjennomfører flere virtuelle «flyreiser» til ulike land. Under disse reisene blir barna eksponert for bilder, videoer, mat, musikk og klesdrakter fra forskjellige kulturer, med avslutningen av uken ved å markere FN- dagen. I kontrast markerer **informant C** sin barnehage høytider ved å betrakte bilder, høre på musikk, og spise mat som er representativt for ulike kulturer. Til tross for at de virtuelle flyreisene til ulike land, som beskrevet av **informant B**, kan være interessant for barna, argumenterer vi for at slike fremstillinger av ulike land og kulturer kan betraktes som det Derman Sparks (1989) definerer som en turist tilnærming (referert i Sand, 2020, s. 222-223). Dette resonnerer også med observasjonen av **informant C** sin barnehage, hvor kulturelle aspekter kun fremkommer ved høytidsmarkeringer, og ikke er integrert i den daglige praksisen. Dette skyldes at det som formidler kun fokuserer på de særegne trekkene ved land, kulturer og religioner.

Denne argumentasjonen støttes også av tidligere uttalelser fra både **informant B** og **C**, som indikerer at diskusjoner om temaet vanligvis kun oppstår under forberedelser eller under selve markeringene, og ikke en del av den daglige praksisen. Som et resultat blir kulturene og religionene fremstilt som eksotiske for barna, enn noe som blir normalisert. Vi vil hevde at høytidsmarkeringene i **informant A** sin barnehage ikke klassifiseres som eksotiske, da

informanten legger mye mer vekt på forberedelser samt daglige samtaler som er både initiert av barna og de voksne om likheter og forskjeller. **Informant A** sin barnehage antyder altså en mer flerkulturell pedagogikk i barnehagehverdagen og barna er dermed mer vant og innforstått med at det finnes ulike måter å leve og være på, samt som informanten sier “at det er fint”.

På spørsmål om hvorfor de utvalgte barnehagene markerer disse høytidene påpeker alle informantene at de gjør dette på grunn av at det står i rammeplanen og loven at kristne høytider, samenes nasjonaldag og FN-dagen skal markeres i barnehagen. **Informant A** understreker også at mangfold i barnehagen skal synliggjøres og brukes som ressurs. Dermed viser informantene kunnskap og forståelse for hva forskrifter og loven sier om temaet.

Det er tydelig at barnehagen til **informant A** legger større vekt på temaet sammenlignet med barnehagene til **informant B** og **C**. **Informant A** fremhever blant annet viktigheten av inkludering og en sensitiv fremstilling av både likheter og ulikheter på en fin måte. Dette perspektivet kan relateres til Belseth & Winje (2022) som argumenterer for at en god grunn til å markere ulike høytider i barnehagen er at hvert barn skal føle seg like verdifull og anerkjent på dette feltet som på andre felt (s. 107). Det kan også kobles til at det vil være unaturlig å markere blant annet jula, men ikke markere andre religioners høytider som feires gjennom året av et eller flere barn i barnegruppen (Thoresen & Winje, 2017, s. 132). Dette fordi vi vet at markering av ulike religioners høytider “stimulerer barnas empatiske oppmerksomhet på hverandre” og at dette vil bidra til økt respekt for både en selv og andre (Skålid, 2008). Barn har rett til å lære om egen religion og kultur og om en sensurerer dette, sensurerer en også noe dypt menneskelig og noe som er knyttet til ens identitet.

Det poengteres også av **informant A** og **B** at hvis det hadde vært en mer variert religiøs sammensetning blant barna i barnehagen, ville det blitt tatt hensyn til ved å markere flere høytider. Dette reflekterer en bevissthet om betydningen av å respektere og inkludere ulike kulturelle og religiøse praksiser for å fremme et miljø preget av likeverd og aksept.

5.3 Kompetanse og holdninger

En av utfordringene i barnehagen er å sikre at personalet besitter den nødvendige kunnskapen og ferdighetene som kreves for å forstå, respektere og inkludere ulike kulturelle og religiøse perspektiver. Dette innebærer ikke bare å ha en overfladisk kjennskap til ulike tradisjoner, men også å ha evnen til å tilpasse praksis og tilrettelegge aktiviteter på en måte som fremmer

tverrkulturell forståelse og respekt blant barnegruppen og personalet. Derfor er det viktig å belyse hvordan kompetanse og holdninger reflekterer seg i barnehagens daglige praksis og ved høytidsmarkeringer, og hvilke roller disse faktorene spiller i å skape et inkluderende og berikende læringsmiljø for barna.

Alle informantene uttaler at personalet i barnehagen besitter tilstrekkelig kompetanse når det gjelder det flerkulturelle og religiøse mangfoldet. **Informant A** viser i sine svar en tydeligere bevissthet og et mer fremtredende fokus på det aktuelle temaet sammenlignet med de øvrige informantene. Dette kan antakelig tilskrives at informantens utdanning ble gjennomført etter at det ble lagt større vekt på dette temaet i studiene. Imidlertid påpeker **informant A** og **B** at det alltid er rom for forbedring og utvikling av denne kompetansen. I hvor stor grad det kulturelle og religiøse mangfoldet blir synliggjort kommer an på hvordan personalet håndterer forskjellighet i barnegruppen, og i hvilken grad kompetanse de besitter. **Informant C** derimot hevder at personalet besitter tilstrekkelig kompetanse og holdninger i møte med flerkulturelle barn og familier.

Som tidligere påpekt av **Informant A**, er det vanlig ved markering av eksempelvis ramadan og id at en muslimsk ansatt har hovedansvaret for å lede aktivitetene, likevel deltar også andre medlemmer av personalet i ulike aktiviteter, som for eksempel lesing av bøker og fortellinger og legger til rette for undrende samtaler med barna. **Informant B** uttrykker en oppfatning av at personalet føler seg mer komfortable med å markere de kristelige høytidene, og uttrykker bekymring for en manglende kunnskap og forståelse knyttet til markering av for eksempel id. Informanten beskriver det som “skummelt og feil” å markere slike høytider, da de opplever en usikkerhet og frykt for at det kan ha en negativ innvirkning, istedenfor å være en positiv opplevelse.

Larsen og Slåtten (2019) understreker at utviklingen av tverrkulturell kompetanse skjer gjennom en kombinasjon av holdninger, kunnskap og ferdigheter, og argumenterer for at kunnskap alene ikke har tilstrekkelig verdi uten tilhørende ferdigheter. Videre hevder de at det å kunne besvare barns spørsmål om kultur og religion blir lettere med tverrkulturell kompetanse, og at barnets egen tverrkulturelle kompetanse utvikles gjennom de svarene og den veiledningen de mottar fra de voksne (s.132-134).

I intervjuet uttrykker **informant A** følgende: “Man forstår jo seg som regel lettere på de man er mest lik selv”. Denne observasjonen kan relateres til etnosentrisme, hvor informantens kultur betraktes som sentrum, og andre kulturer rangeres på en skala av likhet med ens egen

(Gjervan et al., 2012, s. 48). Likevel viser hun en bevissthet om dette aspektet og erkjenner det. Dermed blir det enklere for henne å distansere seg fra denne tilnærmingen. Videre forteller **informant A** at utfordringer og konsekvenser knyttet til dette temaet blir diskutert og reflektert over under personal- og avdelingsmøter. Både **informant A** og **B** påpeker også utfordringer knyttet til kulturkrasj. Mens **informant A** uttrykker at dette ofte blir drøftet og reflektert over ved avdelings- og personalmøter, antyder **informant B** at det ikke blir like hyppig diskutert. Imidlertid ble det nylig tatt opp på et personalmøte, der en video ble vist som illustrerte hvordan foreldre med annen etnisk og kulturell bakgrunn opplevde samhandling med norske barnehager. Personalet fikk deretter anledning til å diskutere og reflektere over temaet. Slike refleksjonsprosesser fører til økt bevissthet og bidrar til å styrke personalets tverrkulturelle kompetanse. **Informant C** forteller at personalet ofte har kursdager og drar på kurs på Høgskulen på Vestlandet for å styrke sin kompetanse innenfor temaet, og følger opp med: “Det å bruke litteratur for å sikre demokrati, og det med å forstå og respektere hverandre, og toleranse for kunnskap er det som gjør at vi tør å se oss utenfor oss selv”. På tross av dette nevner informantene ikke tiltak for å integrere det flerkulturelle og religiøse mangfoldet i arbeid med dette.

Når alle informantene antyder muligheten for å møte individer med annen kulturell bakgrunn enn sin egen med åpenhet og positiv nysgjerrighet, fremhever de prinsipper knyttet til kulturrelativisme. **Informant C** sier også at det er viktig for personalet å anerkjenne og respektere hver familie uansett bakgrunn. Dette innebærer anerkjennelsen av at andre kulturer opererer med sin egen logikk, selv om den ikke nødvendigvis samsvarer med ens egen (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 48). Kulturelle forskjeller i logikk blir tydelig når informantene diskuterer utfordringer knyttet til samhandling med foreldre og samarbeid. Dette aspektet ønsker vi å forbinde med informantenes ressursorienterte tilnærming i barnehagens daglige praksis.

Når **informant A** og **B** reflekterer over viktigheten av å synliggjøre og markere ulike kulturer og religioner i barnehagen, illustrerer de en ressursorientert tilnærming. De betrakter et flerkulturelt miljø som en ressurs og tilpasser pedagogiske planer, organisering og daglig innhold til det flerkulturelle og religiøse mangfoldet. Barn og foreldre med ulik språklig, kulturell og religiøs bakgrunn blir verdsatt av personalet og brukes til det positive (Gjervan et al., 2012, s. 68).

5.4 Foreldresamarbeid

Når man bygger kultur for et anerkjennende foreldresamarbeid i barnehager med flerkulturelt og religiøst mangfold kreves det at pedagogisk leder fungerer som både rollemodell og formidler av viktige verdier, holdninger, mål, kommunikasjonsformer og arbeidsmåter til resten av personalet (Gotvassli, 2019, s. 72). I **informant A** og **B** sine svar fremgår det at den vanligste utfordringen i samarbeid med foreldre av ulik kulturell og etnisk bakgrunn er den språklige barrieren. Til tross for dette, observeres det en tilrettelegging for løsninger og god kommunikasjon og samarbeid mellom barnehagen og hjemmet. Kulturkrasj, som identifiseres som en potensiell utfordring, blir adressert av alle informantene med et oppfordrende syn på å møte slike utfordringer med åpenhet og positiv nysgjerrighet. Dette indikerer at informantene ikke har en problemorientert tilnærming til disse utfordringene, da de aktivt søker etter løsninger som gagnar begge parter.

Informant B fremhever blant annet betydningen av å være hjelpsom og tilby rikelig med informasjon i slike situasjoner, heller enn å gi for lite. Alle informantene understreker likevel at utfordringer også kan oppstå i samspill med norske familier, og at dette problemet ikke utelukkende er begrenset til familier med annen kulturell og etnisk bakgrunn. Dette aspektet ønsker vi å relatere til Ravns (1995) definisjon av foreldresamarbeid, som beskriver det som et forhold mellom mennesker som i respekt for hverandres forskjellige kunnskaper, ferdigheter, egenskaper og holdninger arbeider mot samme mål på grunnlag av en felles sum ressurs (referert i Glaser, 2023, s. 92).

Vi vet at foreldre er gode ressurser i arbeid med tilrettelegging av innhold og aktiviteter i en flerkulturell barnehage. Barnehagen kan blant annet innhente eventyr og sanger fra foreldrene, og foreldre kan komme til barnehagen og fortelle eventyr eller ta med bøker som kan oversettes til norsk. På denne måten kan foreldre ha innflytelse og medvirke i det pedagogiske arbeidet (Gjervan et al., 2012, s. 151). **Informant A** indikerer en manglende grad av samarbeid med foreldre ved markering av høytider i barnehagen. Tilsvarende understreker **informant B**, i likhet med **informant A**, at slikt samarbeid ikke er særlig vanlig, men det kan forekomme ved spesielle anledninger etter forespørsel fra barnehagen. **Informant C** antyder til mye samarbeid med foreldre når det kommer til markering av høytider. Blant annet ved lån av gjenstander og servering av mat ved markering av samenes nasjonaldag, og FN-dagen. **Informant B** og **C** antyder til en større anerkjennelse av foreldrenes potensial som en ressurs

i det pedagogiske arbeidet med temaet. **Informant A** påpeker likevel at foreldrene har mulighet til å medvirke ved å gi tilbakemeldinger på barnehagens daglige arbeid, samt ved foreldremøter, som gir foreldrene en mulighet til å uttrykke sine meninger og preferanser. **Informant B** og **C** mener at foreldrene ikke påvirker arbeidet i stor grad, men at foreldrene får mulighet til å si hva de ønsker, samt ikke ønsker at barnehagen skal markere innenfor deres kultur og religion ved oppstartsamtaler og utviklingssamtaler. Informantene viser sensitivitet og bevissthet over sin makt ved å la foreldrene uttrykke sine ønsker og preferanser i forhold til temaet og ikke frata dem rett til selvbestemmelse (Glaser, 2023, s. 85).

6 Avslutning

Problemstillingen vår er «Hvordan kan det flerkulturelle og religiøse mangfoldet reflekteres i barnehagehverdagen og ved høytidsmarkeringer». Vi har besvart denne problemstillingen ved å gjøre et dypdykk i faglitteratur og tidligere forskning, samt benyttet kvalitativt intervju med tre ulike informanter som metode.

Vi vet med utgangspunkt i teori fra Gjervan et al. (2012) at synliggjøring av kulturelt og religiøst mangfold i barnehagen er avgjørende for at barn finner gjenkjennelse i egne kulturelle uttrykk og føler seg verdifulle på dette feltet. Derman Sparks (1989) mener det er viktig å synliggjøre kulturelt og religiøst mangfold i barnehagehverdagen. På denne måten blir det en naturlig del av hverdagen og ikke eksotiske innslag ved høytidsmarkering. Det kom frem i oppgaven at graden av synliggjøring og bruk av mangfold som ressurs er varierende, uansett om de utvalgte barnehagene har flere kulturer og religioner representert i barnehagen. Spesielt var det en tendens til at det religiøse mangfoldet ikke ble tydelig fremhevet som kulturelle og nasjonale forskjeller. Bruk av foreldre som ressurs i arbeidet ser vi også er begrenset. Noen av informantene anerkjente behov for økning av kompetanse om andre kulturer og religioner enn sin egen, men alle hevdet likevel at de hadde tilstrekkelig kompetanse i å møte barn og foreldre med annen kulturell og religiøs bakgrunn, samt anerkjenne dem med respekt og nysgjerrighet. Et perspektiv vi gjerne skulle ønske vi fikk vite mer om er barnas perspektiv. Det kunne vært interessant å undersøke hvordan de selv opplever at deres kulturelle og religiøse tilknytninger blir ivaretatt i barnehagen, men på grunn av oppgavens begrenset størrelse ble ikke dette prioritert.

Gjennom denne undersøkelsen har vi fått en større forståelse for betydningen av å synliggjøre det brede spekteret av mangfold, og anerkjenne barnehagens betydning i arbeidet med å fremme tilhørighet og aksept av mangfoldet. Vi har fått innsikt i hvordan et utvalg gjør dette. Dette skyldes at barnehagen har en forpliktelse til å gjenspeile sammensetningen av det norske samfunnet, som i dag karakteriseres av en rik variasjon av kulturelle og religiøse bakgrunner og identitet.

7 Litteraturliste

Aarre, T. & Blom, K. (2022). *Samfunnet i barnehagen og barnehagen i samfunnet*. (2. utg.). Fagbokforlaget.

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata. Hentet den 9. april 2024 fra: <https://lovdata.no/lov/2005-06-17-64>

Belseth, K. (2023). “Et ord sier mer enn tusen tegninger” - en undersøkelse om religions plass i barnehagen. Hentet den 15. april 2024 fra: <https://tidsskriftetbarn.no/index.php/barn/article/view/5236/8455>

Belseth, K. & Winje, G. (2022). *Religioner og hverdagspluralisme i barnehagen*. (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Bergersen, A. (2017). *Global forståelse: Barnehagelæreren som kulturell brobygger*. Fagbokforlaget.

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (Red.). (2022). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. (6. utg.). Gyldendal.

Eriksen, T. H. & Sajjad, T. A. (2020). *Kulturforskjeller i praksis*. (7. utg.). Gyldendal.

Fagerholt, R. A., Myhr, A., Stene, M., Haugset, A. S., Sivertsen, H., Carlsson, E. & Nilsen, B. T. (2019). *Spørsmål til Barnehage- Norge 2018: Analyse og resultater fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelsen til barnehagesektoren* (TFoU- rapport 2019:2). Trøndelag Forskning og Utvikling AS. Hentet den 15. april 2024 fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/tall-og-forskning/rapporter/2019/sporsmal-til-barnehage-norge-2018.pdf>

Gjervan, M., Andersen, C. E. & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Glaser, V. (2023). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn*. (3. utg.). Universitetsforlaget.

Gotvassli, K. A. (2019). *Boka om ledelse i barnehagen*. (2.utg). Universitetsforlaget.

Hidle, K. M. W. (2017). Barnehagens arbeid med religion- en arena for integrering og demokrati. I O. Hovdelien (Red.), *Minoritetsreligioner i barnehagen* (s. 67- 87). Fagbokforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Hentet den 9. april 2024 fra:

<https://www.udir.no/contentassets/5d0f4d947b244cfe90be8e6d475ba1b4/rammeplan-for-barnehagen---bokmal-pdf.pdf>

Larsen, A. K. & Slåtten, M. V. (2019). *En bok om oppvekst: Samfunnsfag for barnehagelærere*. (5. utg.). Fagbokforlaget.

NOU 2018: 2. (2018). *Fremtidige kompetansebehov I - Kunnskapsgrunnlaget*.

Kunnskapsdepartementet. Hentet 9.april 2024 fra:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-2/id2588070/?ch=3>

Sand, S. (2020). *Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.

Sikt. (2024). *Produkter og tjenester*. Hentet 11. april 2024 fra: <https://sikt.no/tjenester?page=2>

Skålid, J. O. (2008). *Høytid i barnehagen*. Hentet den 23. april 2024 fra:

<https://www.forskning.no/barn-og-ungdom-partner-religion/hoytid-i-barnehagen/961594>

Statistisk sentralbyrå. (7. mars 2024). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*.

Statistisk sentralbyrå. Hentet den 8. april 2024 fra:

<https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>

Statistisk sentralbyrå. (15. mars 2024). *Den norske kirke*. Statistisk sentralbyrå. Hentet den 9. april 2024 fra: <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/religion-og-livssyn/statistikk/den-norske-kirke>

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder*. (5. utg.). Fagbokforlaget.

Thoresen, I. T. & Winje, G. (2017). *Religioner, mangfold og etikk i barnehagen*. (2. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

8 Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Informasjonsskriv til informant

Beskrivelse av bacheloroppgaven

Vi er to studenter i siste året av barnehagelærerutdanningen ved Høgskulen på Vestlandet, og i den forbindelse skal vi skrive en bacheloroppgave. I forbindelse med bacheloroppgaven skal vi gjennomføre en undersøkelse.

Temaet vi har valgt for vår bacheloroppgave er flerkulturelt og religiøst mangfold i barnehagen og hvordan det kommer til uttrykk i barnehagehverdagen og ved høytidsmarkeringer. For å undersøke dette, ønsker vi å samle data fra personer som jobber i barnehager. Vi vil blant annet behandle opplysninger rundt etnisitet og religion. Hensikten med intervjuene er å få innsikt i hvordan barnehagene arbeider med flerkulturelt og religiøst mangfold. Informasjonen vil bli brukt for å drøfte, reflektere og lære mer om tema, samt knyttet opp mot teori og praksis.

Hva innebærer deltakelse i intervju

Informanten vil bli stilt spørsmål hvor det er rom for utdypelse og oppfølgingsspørsmål. Intervjuet vil vare i ca. 40 minutter. Det vil være fokus på erfaring med kulturelt og religiøst mangfold og hvordan dette jobbes med i barnehagene. Vi ønsker å ta i bruk båndopptaker for å få mest mulig nøyaktig data, for videre bearbeiding. Dette datamaterialet vil anonymiseres. Vi vil også notere underveis. Det er frivilling å delta og deltakeren kan trekke seg så lenge studien pågår uten å måtte oppgi grunn. Dataene som er blitt innhentet vil da bli slettet.

Hva skjer med informasjonen

Det skal ikke nevnes navn på personer eller på barnehage i vårt arbeid. Vi vil behandle opplysningene om deltakerne basert på deres samtykke og deltaker har rett til å be om innsyn, retting, sletting, begrensning og kopi, samt har rett til å klage til datatilsynet. Datamaterialet som samles inn vil behandles konfidensielt, og det vil bare være oss og vår veileder som har tilgang til dette. Vår veileder heter Åse Nylenna Akslen (Ase.Nylenna.Akslen@hvl.no) Hun er førstelektor ved HVL, og underviser i pedagogikk. Dere kan ta kontakt om ønskelig. I sluttresultatet av bacheloroppgaven vil det ikke være mulig å bli gjenkjent i intervjuet. Når intervjuet er ferdig analysert, vil båndopptakene bli slettet. Forskningsprosjektet skal være ferdig og innlevert 23.05.2024.

9 Vedlegg 2: Samtykkeskjema for intervju

Samtykkeskjema

Jeg gir med dette samtykke til at informasjonen som kommer frem i dette intervjuet kan bli brukt i deres bacheloroppgave. All informasjon som kommer frem i intervjuet vil bli behandlet konfidensielt og alle opplysninger vil anonymiseres slik at personer eller barnehagen ikke vil kunne bli gjenkjent. Studentene har samtykke til å bruke båndopptaker i intervjuet for å sikre mest mulig nøyaktig og korrekt data for videre behandling. Jeg kan når som helst trekke meg fra intervjuet.

All form for dokumentasjon og båndopptak blir slettet når bacheloroppgaven er blitt godkjent. Oppgaven skal leveres inn 23.05.2024.

Samtykke

Jeg er blitt informert om hvordan informasjon og data vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med forskningsetiske retningslinjer.

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i forskningsprosjektet.

Dato _____

_____ Signatur, deltaker i forskningsprosjektet

Dato _____

_____ Signatur, bachelorkandidaten

_____ Signatur, bachelorkandidaten

10 Vedlegg 3: Intervjuguide

Intervjuguide

Starte intervjuet med å fortelle om formålet og informere om at intervjuet er anonymt, deltaker deltar frivillig og kan trekke seg om ønskelig.

Utdanningsår:

Kulturell/ religiøs bakgrunn:

Flerkulturell barnehage eller ikke

1. Vil du si at dette er en flerkulturell barnehage?
2. Evt. på hvilken måte kommer det til syne?

Synliggjøring av kultur og mangfold i barnehagen.

1. Hvordan synliggjøres kulturelt og religiøst mangfold i barnehagen? Speiles det i:

Sang og bøker?

Lekemateriell? Bilder?

Mat?

2. Bruker dere å markere høytider og evt. hvordan? Og hvilke?

Hvorfor/ hvorfor ikke?

3. Hva var siste høytidsmarkering?

Tilnærming til kulturelt mangfold i barnehagen.

4. Finnes det noen utfordringer i møte med flerkulturelle barn og familier? Hvorfor/ hvorfor ikke?
5. Er dette forskjellig fra andre familier?

Personalets kompetanse og holdninger.

6. Opplever dere at personalet har tilstrekkelig kompetanse i møte med flerkulturelle barn og familier? Hvorfor/ hvorfor ikke?

7. Hvordan øker dere personalets kompetanse?

Foreldresamarbeid.

8. Samarbeider dere med flerkulturelle familier når det gjelder høytidsmarkering?
Hvordan? Hvorfor/ hvorfor ikke?

9. I hvor stor grad påvirker foreldrene arbeidet med synliggjøring av det kulturelle og religiøse mangfoldet?

Annet

10. Er det noe mer du vil tilføye?

11 Vedlegg 4: Årsplan

Årsplan til informant A:

Hvis vi ikke har fokus på mangfold- hva skjer da? Hva ønsker vi at barna skal sitte igjen med? Vi ønsker at barna skal bli robuste og at de klarer å forholde seg til hverandre og omgivelsene. Det er en daglig øvelse i møte med andre ulike seg selv. Det er viktig å lære seg samhandling tross ulikheter. Ulikheter kan være en styrke til fellesskapet. Mangfold handler om så mye mer enn kjønn, etnisitet og religion- alle mennesker er ulike på så mange måter.

Felleskap er en viktig følelse i hverdagen, det å føle seg som en viktig del i et fellesskap gir mestringsfølelse og en følelse av at akkurat du er verdifull og viktig for at VI skal fungere. Ved felles opplevelser vil vi at barn skal oppleve mangfold og tilhørighet i barnehagens felleskap gjennom lek, opplevelser og med trygge voksne som gode forbilder.

Årsplan til informant B:

Nærmiljø og samfunn

Barnas medvirkning i barnehagens hverdagsliv legger grunnlag for videre innsikt i og erfaring med deltakelse i et demokratisk samfunn. Gjennom utforskning, opplevelser og erfaringer skal barnehagen bidra til å gjøre barna kjent med eget nærmiljø, samfunnet og verden. Barnehagen skal bidra til kunnskap om og erfaring med lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker slik at barna kan oppleve tilhørighet til nærmiljøet. Kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer er en del av fagområdet. Gjennom lek og varierte aktiviteter skal barna få erfaring med å lytte, forhandle og diskutere og få begynnende kjennskap til menneskerettighetene.

Gjennom arbeid med Nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna:

- oppmuntres til å medvirke i egen hverdag og utvikler tillit til deltakelse i samfunnet
- erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltakelse
- utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt
- blir kjent med lokalehistorie og lokale tradisjoner
- blir kjent med ulike tradisjoner, leveste og familieformer
- blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur
- får kjennskap til nasjonale minoriteter

Årsplan til informant C:

Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet. Dette er ett tema vi jobber med gjennom hele barnehageåret.
